

Què anem a fer?

Orientacions escrites per Jaume Vilalta,
director de Quèquicom i professor de la UPF

Centrar-se és la qüestió principal quan un es planteja fer un vídeo.

Fer un reportatge no és res més que exposar
un parell d'idees de forma ordenada.

Primer, mireu al vostre voltant.

No cal anar molt lluny per trobar coses interessants. Mireu també a dintre vostre.

- **Què** us interessa.
- **Qui** us captiva.
- Si una cosa t'interessa a tu aconseguiràs que interessi als altres.
- **Com** veurem el **Què** fa aquest **Qui**?

Buscar accions per descriure les coses i les persones.

Redacteu un títol provisional i una brevíssima sinopsi.

- El títol orienta i delimita el que farem.
- Comuniqueu-vos amb els experts i les altres fonts d'informació. Ja els podreu dir: volem això!
- Després de parlar amb ells compareu la idea inicial i refeu títol i sinopsi.
- El títol centra el treball de l'equip, tots empaitem el mateix objectiu i la mateixa idea.

No es pot matar tot el que és gras.

El primer gran problema és centrar el tema. La tele no permet dir més que una idea principal i un parell de secundàries absolutament lligades a la principal. No es pot dir tot, hi ha coses importants que no són televisives per massa abstractes o no filmables que hauran de quedar fora del vídeo. Ens hem de decidir: **poques idees i ben explicades**.

- Triar és difícil, renunciar al que ja havíem triat, dolorós.

Ordeneu les idees fent una *pastilla juanola*.

- A dalt, una sola idea, la principal. (El que recordarà tothom).
- Després, dues idees que reforcen la primera. (No poden obrir nous mons)
- A la cua, un concepte per *usuaris avançats*. (Si algú no l'entén tampoc passa res)

Trieu un tema que estigui dins les vostres possibilitats.

- Passaran coses davant la vostra càmera?
- Teniu personatges motivats, entregats i que parlin be?

- Tenen temps?
- Teniu temps?
- Hi ha temps per dir tot el que voldríeu explicar?
- Heu triat un lloc assequible per rodar?
- Aconseguir una entrevista no és tenir el reportatge lligat.

Atenció:

- Coses concretes, tangibles, SI.
- Les idees abstractes són un perill.

Prengueu distància.

Trebal·leu amb ulls de periodista. Un tema us ha d'apassionar, però sense perdre el món de vista. No esteu fent un audiovisual per l'expert, esteu treballant pel públic. L'únic compromís és amb l'espectador, si algú ens ha ajudat però no encaixa, no surt.

Els ingredients.

Si mirem un programa com el Quèquicom, QQC, o altres de divulgació veurem que, en essència, els vídeos es fan amb els següents elements (no cal que surtin tots en un sol programa):

1. El reporter fa o **experimenta alguna cosa** en primera persona i **vol saber perquè** passa.
2. El reporter -que és el representant de l'espectador- **comparteix la vivència** d'uns **protagonistes directes**; un malalt i/o un científic, dos cares de la mateixa moneda.
3. Aquests **expliquen** el cas en una **entrevista** i si és possible **fent coses** sobre el terreny.
4. Apareixen esquemes o grafismes o il·lustracions generades per **grafisme** i comentades per una veu en *off* o només per rètols.
5. Incorporem **fotografies** o vídeos -actuals o antics- nostres o de tercers.
6. Incorporem **àudio**: documents sonors o música.
7. Cal considerar que quan treballem en el context d'**Internet** podem afegir textos i/o àudio o esquemes, a part del vídeo, i utilitzar altres recursos com xats o videoconferència.

En el cas de QQC tractem que per tal d'explicar conceptes difícils els experts usin metàfores o paral·lelismes, com si ho expliquessin a un nen. També els demanem que dibuixin o fins i tot que usin elements que tinguem a mà a mode de maqueta.

Persones, l'element clau.

Haureu notat que cal definir primer **qui és el narrador** i si aquest parla en primera o tercera persona. En primera persona -jo o nosaltres- apareixen els narradors (eviteu tenir més de dos narradors, un noi i una noia, per exemple). La intervenció a càmera té l'avantatge que et permet donar impressions personals i compensar la manca d'imatges. El reporter ha de tenir veu clara, expressivitat, bona gestualitat, poca timidesa....

El reportatge en tercera persona dona més rellevància als protagonistes, és més objectiu, no requereix habilitat davant la càmera però és molt més exigent en la qualitat i quantitat d'imatges. Quan es tracten temes de coses poc agràides a càmera és més difícil.

L'altre element determinant és triar bé l'expert "de capçalera". (En un reportatge curt no acostuma a haver-hi temps per més de dos entrevistats). No només ha de parlar bé sinó que ho ha de fer de forma senzilla, breu i contundent, sense subordinades ni retòrica. Ha d'estar disposat a simplificar,

a dibuixar, saltar, cantar o el que faci falta. No busquem a qui en sap més, sinó al qui ho explica millor i amb més simpatia, que potser no és el cap del laboratori sinó un simple ajudant. En la tria del científic que surti en pantalla us hi jugueu l'èxit de l'operació. Si no funciona se li ha de dir i heu de canviar. Quan tingueu l'expert heu de fer l'esquema el més aviat possible.

L'entrevista és el tronc de l'arbre.

De l'entrevista surt tot. Tant de la xerrada prèvia com de la (o les) entrevistes que feu amb càmera. És d'on traureu la informació i idees per a noves seqüències i fins i tot de part del text que escriureu. És aconsellable fer-la aviat. Si el personatge està cohibit primer filmeu algunes coses del seu entorn, que us ensenyi alguna cosa i després el feu seure i a gravar. Que tingui la sensació que no el voleu perjudicar. Un cop feta l'entrevista central, a fons, podeu repetir algun concepte ja en situació, fent coses. Per ampliar informació cito alguns fragments de "El espíritu del reportaje" i de "El reportero en acción" (<http://www.publicacions.ub.es/>).

Al seleccionar fragmentos de entrevista, escoged lo que vuestro lápiz no pueda decir ni vuestra voz imitar.

Prever el rodaje. Hay que entrevistarse personal o telefónicamente con las fuentes e imaginar las secuencias de modo que el rodaje salga lo mejor posible. Para realizar un informe sobre los coches eléctricos contacté con Patrick Renau, un ingeniero industrial, quien me explicó que el nivel de eficiencia de un motor de gasolina en ciclo urbano es del 9%, es decir, que el 91% de la energía proporcionada por la gasolina se pierde. En cambio, un motor eléctrico aprovecha el 65% de la potencia acumulada en las baterías; es siete veces más eficiente. ¿Cómo reforzar esta idea? Le pedí que construyese dos cubos, uno siete veces mayor que el otro. En el menor escribió 9% y en el mayor, 65%. Así, durante la entrevista pudo comparar ambos niveles de eficiencia y el público pudo visualizar mejor la diferencia. Esto no se puede improvisar, o lo piensas antes o ya no se puede hacer.

Buscad la opinión, la elección y la reacción del personaje, son tres buenos recursos mentales durante cualquier entrevista.

Oficio y sentido común. Hay que preguntar lo que nos dicte nuestro sentido común, aquello que quisiéramos saber. La curiosidad es mejor que cualquier teoría porque hace que las preguntas broten solas. No obstante, en el arte de la entrevista es muy importante la experiencia, porque hay una serie de trucos psicológicos que son determinantes para obtener respuestas claras, repercusivas y fáciles de editar. La entrevista se puede plantear sobre ejes mentales muy parecidos a los que usamos en la selección de temas: "Descúbrame cosas y consiga que las entienda. Explíqueme qué está cambiando y por qué. Cuénteme sus conflictos con los demás y con usted mismo." Como no siempre disponemos del tiempo necesario para indagar a fondo acerca del personaje o sus circunstancias, es bueno disponer de algunos comodines mentales que unidos a nuestra rapidez de reflejos nos ayuden a dar pie a la conversación. (...) Aristóteles ya nos aconsejó hacernos cuatro preguntas cada vez que asistimos a un cambio:

¿Qué ha cambiado? ¿Qué es lo que ha provocado el cambio? ¿Con qué finalidad? ¿Con qué resultado?

Armado de estas cuatro preguntas, un reportero puede construir el esquema del 99% de entrevistas que tenga que hacer en su vida.

La subjectivitat, un valor.

Potser el valor principal dels reportatges en primera persona és la **nova mirada** sobre la realitat.

En conseqüència, no defugiria en absolut la subjectivitat (*ens va semblar simpàtic, el lloc feia olor a...,mai havia mirat per un telescopi o vist un mort...*) i en aquest punt és molt important la **telegènia** dels reporters. Perquè puguin fer aquests comentaris haureu de filmar els reporters anant als llocs o mirant o tastant o el que sigui i comentant-ho. És una garantia per a l'edició gravar-los també sense que parlin per poder posar els comentaris en veu en *off*.

També és important que els entrevistats no expliquin només coses objectives, coneixements enciclopèdics, sinó que expressin l'emoció que els va produir veure per primer cop el resultat del seu treball o que valorin des del punt de vista humà la utilitat o la projecció social de la seva feina.

Com fer l'esquema.

Després d'una conversa amb l'expert de capçalera que tingueu heu de **consensuar un text** que en el fons tindria un esquema de piràmide invertida (perquè la importància decreix). Primer, **un titular**, que és el que volem que recordi l'espectador; després una **sinopsi** de 4 línies, seguida d'uns pocs paràgrafs en els que el menys important queda sota.

Un títol massa genèric no serveix per res. Electromagnetisme (12.000 possibilitats), Les ones radioelèctriques (9.450 possibilitats). La telefonia sense fils (3.312 possibilitats). Les antenes de telèfon (8). Són perjudicials les antenes de telèfon? Ja ens hem centrat.

El pacte de continguts.

El quadrant que segueix no és el guió del vídeo encara, simplement comporta una síntesi i una jerarquització de la informació. El guió es fa més tard seguint altres criteris, com són el ritme o tenir una bona obertura i un bon final. Ara es tracta d'acotar el que direm. Podeu fer un quadrant com aquest. Encara que no ho sembli, resumir el concepte en un titular força a l'equip a pactar i a jerarquitzar. Fixeu-vos com una frase ha quedat fraccionada en tres plans -o seqüències, segons el cas-.

Estructura possible d'un reportatge de 2 o 3 minuts.

La notícia es limita als fets, el personatge entra en la pell de les persones.

Reportatge basat en els fets i el text, el personatge és un testimoni.

Temps (orientatiu)	Consells d'imatge i so	Consells del que es diu
3"	Plano atractiu més que informatiu. Amb so ambient en primer terme.	No hi va locució. La imatge i la paraula no haurien d'arrencar al mateix segon.
10"	Partint del pla anterior passem a una imatge descriptiva, de relació amb el context.	Frase molt curta per excitar la curiositat.
25"	Si no ho han fet abans, persones o coses han d'entrar en acció.	Veu en off planteja el tema i si ve al cas introdueix a qui parlarà.
25"	Pla curt del personatge.	Declaració del personatge principal: opina sobre el tema que s'ha plantejat.
30"	Imatges o accions que ampliïn la informació. Eventualment documents o arxius de grafisme.	OFF informatiu que desenvolupa o amplia el tema.
50"	Pla curt d'un personatge principal o d'un complementari (o bé, de tots dos junts).	
20"	L'acció o el procés va arribant al seu final visual.	Declaracions del personatge principal o del complementari. I/ o dels personatges parlant entre sí.
8"	Plano final (encara amb veu).	Off informatiu explica el desenllaç o deixa el final obert.
6"	Cua final.	Sense paraules.

Amb rètols es va informat de: nom, càrrec, institució, lloc i temps.

Reportatge basat en personatges.

Temps (orientatiu)	Consells d'imatge i so	Consells del que es diu	Variant	Diferent inici i final
	Les declaracions es poden il·lustrar amb imatges. Si el protagonista està emocionat no el tapeu.			
3-4"	Imatge del personatge principal.	No hi ha locució. La imatge i la paraula no haurien d'arrencar al mateix segon.	Imatge del lloc on trobarem el personatge principal.	
12-15"	El personatge fent alguna cosa.	Veu en off presentant el personatge.	Declaració curta subjectiva i impactant del personatge principal.	El personatge es presenta ell mateix i diu quin és el seu objectiu.
12-15"	Pla curt del personatge principal.	Declaració curta subjectiva i impactant del personatge principal.	Veu en off que el presenta i el veiem fent coses.	Mentre el veiem fent coses (i no en pla curt) la veu en off justifica perquè l'hem triat.
30"	Imatges en context.	Veu en off que planteja o desenvolupa el tema.	O el personatge desenvolupa el tema.	
12"	Imatges o accions que ampliïn la informació.	Text d'enllaç (pot ser una veu en off) que ens porti al personatge complementari.		
25"	Pla curt del personatge complementari.	Declaracions del personatge complementari que pot ser un antagonista del principal.		
12"	Tornem al personatge principal.	Off aclaridor per tornar al personatge principal.	Pot ser una declaració objectiva d'un tercer teòricament neutral.	
25"	Personatge principal (pot estar junt amb el complementari).	Declaració del personatge principal. Remata el tema.		
20"	L'acció o el procés va arribant al seu final visual.	Off informatiu que explica el desenllaç o deixa el final obert.		
12"	Plano final (poden ser imatges de les persones a qui ha ajudat el prota o d'allò que ha creat...).	Frase conclusiva de l'Off o del personatge.		
6"	Cua final (pot ser el plano anterior).	Sense paraules.	El personatge se'n va.	Es queda mirant a càmera.

TÈCNICA

Tria, enfoca, dispara i guanya.

- Feu plans que tinguin una intenció al darrera.
- Els plans contenen elements informatius.
- Pocs elements informatius per plano.
- Aïlleu el que vulgueu destacar.
- Cada valor de pla, un nivell d'informació.
- Poc zoom, moviments lents.
- El plano que no hagi gravat no el trobaràs.
- El que és massa petit o està molt lluny no es distingeix.

En una seqüència s'ha d'entendre visualment el Qui, el Com i l'entorn.

- qui protagonitza l'acció
- com es desenvolupen els fets
- l'entorn on passen

En algunes ocasions podrem entendre només amb imatges **què** està passant, però si no tenim referents previs, en la majoria de casos serà la paraula qui ens ho aclarirà. El **perquè** depèn de la paraula sempre. El **quan** i l'**on** poden precisar-se amb rètols o mapes.

Rodar per muntar.

- Descompondre les accions en plans principals i complementaris.
- Buscar diferents tirs i tipus de plans.
- Quants? Els necessaris per a dir el que has de dir.

Plans per acabar.

- L'objecte surt de camp (de quadre)
- La càmera abandona l'objecte. (Panoràmica o desenfocament)
- La persona marxa
- Cau el teló o es fa fosc.
- Algú aguanta la mirada fins que enfosquim l'escena a l'edició.

Rodeu amb l'orella.

- El que no s'escolta NO ES VEU. Assegureu l'àudio.
- El so és un important element de continuïtat.
- Potser s'ha acabat l'acció visual, però... ¿i l'acció sonora? No tallis!
- Treballeu en lloc silenciosos i amb micròfons de mà o corbata.
- Que no parlin 2 persones a l'hora.